

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Low, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes

Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f9.— per jaar.

Advertentie: 25 cent per regel.

Tot nadere aankondiging is het adres van den E. adredacteur:
Duitsche Kampweg, Wolfhezen.

INHOUD: Gereformeerd Farizeïsme IV. — Uit de Schrift: Het heest genezen. (Openb. 13:3. — Kerkelijk Leven: Leer- geschillen in de Chr. Geret. Kerk in Amerika. VII. Ker- kelijke openbaarheid. Theologische Schoolslag. Universiteits- slag. Verdediging van Dr v. Rhijn. — Geestelijke Adviezen: Verzekerdheid en schulddeser. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Na den slag. Een nieuw Ministerie. De Kersten- garij. — Opvoeding en Onderwijs: Iets over de Oud-Griek- sche Gymnasia. II. Ingezonden Stuk. — Literatuur en Kunst: „Moment-opnamen“. — Uit de Buitenlandische Ker- ken. — Perschoon. — Kerknieuwa.

GEREFORMEERD FARIZEÏSME?

IV.

In den laatste tijd kwam de vraag aan de orde, in hoeverre men kan spreken van een „gereformeerd farizeïsme“. De een acht het aanwezig, de ander ontkent het. Afgedacht van een bepaalden vorm, waarin de aanklacht zich zou kunnen aandienen, is het de moeite waard, de kwestie onder de oogen te zien: want, dat er menschen zijn, die gereformeerden en farizeeërs aan elkander verwant zien, valt niet te loochenen.

Al is de aanklacht nu zeer voorbarig en dikwijls ontbloeit van dengelijke argumentatie, toch valt zij te onderzoeken. Daartoe is aller- eerst noodig een inzicht in het wezen van het farizeïsme. — Ze verklaren de „wet“ over- eenkomstig de overlevering; kennen daaraan bindend gezag toe; neigen over tot het sectarische; en miskennen straks het wezen van de „wet“.

Van de wet maken de Farizeeërs een com- plex van geboden en inzettingen, waaruit de idee van „gemade“ wordt weggereedeneerd; die van „verdiensde“ komt daarvoor in de plaats; gevolg: uitwendige gerechtigheid. Ten aanzien van het „volk des lands“ nemen ze een afzonderingspositie in.

Nu kan men den gereformeerden mensch wel op uiterlijke verschijnselen wijzen, waarin hij met den farizeeër min of meer overeenkomt, al moet hij voorbaat gezegd worden, dat deze redeneermethode niet deugt.

Ja, werkelijk, als we alleen op uiterlijkheden wil- len letten, dan zijn er wel meer punten van over- eenkomst te noemen tusschen den farizeeër en den gereformeerden mensch, zooals wij hem meestal plegen te ontmoeten.

Zijn er wel eens niet te veel gereformeerde pen- teters? Och, laat de redacteurs van vragenbus- sen spreken: dierenbloed houdt vele vragers meer bezig, wanneer het eenmaal in bloedworst ver- werkt is, dan wanneer het, vóór het zoover komt, ter sprake gebracht wordt door den vegetariër; en zwijnenbloed in worst is voor vele vragers eer- der object van onderzoek dan menschenbloed op het slagveld van Europa. — Zit er op Zondag een meisje met de borduurmaald, dan zijn er aanstonds die er een kwestie van maken; maar onder de- zelfde groep van onderzoekers moet men wel eens hooren, dat wie een mysticistische broeder, die op zolder zijn sabbath ver van alle kerken en dominees doorbrengt met oude schrijvers, toch niet al te zeer moet becritiseerd worden: want „wie Mij volk aanraakt, die raakt Mij oogappel aan“, spreekt de Heere. — Zoo machtig is vaak de traditie, dat over een „Amen“ al of niet na den loop jaren lang min of meer getwist is, terwijl er onder degenen, die de kwestie van een formulier aldus gansch scrupuleuselijk en curieuselijk uitpluizen, toch nog altijd menschen zijn, die een zegengroet naar de formuleering van Paulus toch graag een beetje opsieren met eigen bedenselen, omdat het volk dat eenmaal zoo wil.

En wie zal durven zeggen, dat de liefde voor den buitenstaander, voor den onwetenden mensch buiten eigen kring, altijd even sterk in de ziel ge- tuigenis geeft? Het opus operatum, de uitwendige daad, die met zichzelf tevreden is, wordt ook voor een gereformeerde wel eens een oorkussen, waar- op hij in valsche rust zich neerlegt. Ook onder ons wordt wel eens geroepen: „palstaan“, ter- wijl de palstaanders niet eens altijd weten, wat

er eigenlijk achter de kwesties is, die zij bij voor- baat hebben beantwoord met axioma's, die in ste- reotype editie worden uitgegeven. Ook onder ons zijn de casuïsten; en ook zijn er de vrienden van den oudsten zoon uit de gelijkenis van Christus; en eveneens de rustige zielen, die alles in een boekje hebben, wier heele geloof in het notitie- boekje kan. Wij kennen ze ook wel, de menschen, die over tuchtwesties nooit in de war zitten, en die alle gevallen naar vast systeem weten te be- handelen. Als anderen uit de Evangelien een stuk uittichten, dat hen bijzonder treft, en dat ze met terzijdestelling van andere stukken, soms eenzijdig tot norm verheffen, dan is ook onder ons het argu- ment n.l., dat we den bijbel niet mogen verknippen, wel eens te veel verstandswerk, te veel memorie- post; want wat de één te veel belicht, daarmee worstelen wij wel eens te weinig; ik denk hier b.v. aan de bergrede. Er zijn er, die over de veronderstelde wedergeboorte, over den samenhang tusschen roeping en wedergeboorte, over infra- en supralapsarisme alle synodale edicten kennen, en die heele kolommen weten te vullen of te doen en te helpen vullen over de werkelijk buitengewone kwestie, of een kerk zuiver is, als ze zegt, dat het „minder juist“ dan wel „onjuist“ is, te verklaren, dat de doop niet wordt bediend op veronderstelde wedergeboorte; terwijl dan diezelfde menschen meermalen doof zijn voor de boodschap van evangelisatie, ontoegankelijk voor een debat over volkerenbond, over internationale roeping van het christendom, over de vraag van „beginsel en meeningen“, van den samenhang tusschen psycho- logie en de leer der geestelijke bevinding van Gods volk. Ook wij hebben ze, die genoeg hebben aan predikers, die Zondag aan Zondag repetiteeren: gij hebt gehoord, dat van de ouden gezegd is.... en wederom, dat van de ouden gezegd is, en ten derden male: dat van de ouden gezegd is.... maar die dan iedereen, die zeggen wilde, en dan met de Schrift in de hand: „maar ik zeg u“, on- middellijk rangschikken onder de „ethischen“. Het zijn altezamen menschen, in wie de traditie onge- veer het recht heeft, dat de „halacha“ had voor zielige Farizeeërs. Er zijn werkelijk menschen, die er geen enkel bezwaar in zien, de pasgedolven graven van Kuiper en Bavinck te verontreinigen met gekwijn, maar die alle graven van oude schrij- vers tegen de nieuwlichters beschermen met ge- kweel — uit de verte (!)

En zoo kunnen we wel door redeneeren. Ik erken, dat het lijstje voor verdere aanvulling aan- stonds in aanmerking komen kan voor ieder, die langer dan een paar dagen bij de Gereformeerden thuis is geweest.

* * *

En nu: wij hebben gehoord, dat „van de ouden“ onder de aanklagers der Gereformeerden gezegd is: wat hebben wij nog getuigenis van noode?

Maar, zonder eenige zelfverheffing, zeggen wij hun: wie zóó oordeelt die „oordeelt een lichtvaardig oordeel“. En tegen zulke ver- zekerde rechters zeggen wij: „Gij vertrouwt uzelfen te zijn een leidsman der blinden, een licht der- genen, die in duisternis zijn, een onderrichter der onwijzen, een leermeester der onwetenden.... Die dan een ander leert, leert gij uzelfen niet?“ (Rom. 2).

Want waarlijk, de redeneering der aanklagers, voorzoover wij ze tot dusver gevolgd hebben, is verbijsterend goedkoop.

Laat ons allereerst mogen vaststellen, dat heel wat ziekteverschijnselen, die onder de Gereformeer- den voorkomen, als men de diagnose zuiver stellen wil, niets te maken hebben met het we- zen van het farizeïsme, doch herleid kunnen worden tot algemeen-menschelijke symptomen van deformatie en depravatie. Het klinkt aardig, en het flatteert werkelijk, als men een ge- reformeerde „farizeeër“ noemt, en daarmee uit. Ik denk daartegenover er niet aan, te opereeren met David Friedrich Strauss, die gelukkig min of

meer uitgesproken raakt. Maar hij is toch in ieder geval een onverdacht leverancier van citaten, voor het geval, dat hij een gereformeerde kan hel- pen tegen een heerschar van aanklagers. Laat dan Strauss nog maar eens ten toonele komen: heeft hij niet eens geschreven, dat het deutsche volk bepaalde groepen in zich bevatte, die tot de Deutsche natie ongeveer in gelijke verhouding stonden als waarin de Farizeeërs stonden tot het Jodendom? Men kan verder over de uitwerking van die ge- dachte bij Strauss twisten, zooveel men wil; maar voor ons doel is het genoeg, te weten, dat ook deze mensch het farizeïsme niet alleen zoekt in een be- paalde secte, in een zeker groepje van achterbak- sche dissenters, maar dat hij erin erkent een soort van geestelijke strooming, die telkens in de ge- schiedenis weer zich baan breekt. Ook Strauss geeft onopzettelijk toe, dat de ziekte van het farizeïsme interconfessioneel is, dat ze voorkomt „in de beste families“, en niet alleen maar in de be- huizingen der gereformeerden, die sommige critici als slopbewoners vermijden, vanwege het illustre feit, dat ze nog nooit hun straatje doorgelopen zijn¹⁾.

Laat het waar zijn, dat onder de gereformeerden de clubgeest slachtoffers maakt, en dat er onder hen zijn, die den schat van hun geloof en hun religie liever in de kluis houden, dan dat ze er mee naar buiten gaan, om den vreemde te zoe- ken.... is men dan vergeten, hoe in de kunst- wereld de clubgeest telkens weer zich laat herken- nen, hoe veel kringetjes er daar zijn van wederzijdsche verdoening en verdoening? Heeft men nooit gehoord van de koffiehuusletterkunde? En wat denkt men van de loge, en de knusse gezelschappjes van philanthropie?

Is er verketteringsvaardigheid onder veel gere- formeerden? Maar ik haal maar weer de litterato- ren erbij. Vriend Kloos weet niet alleen tegen de orthodoxe theologen te toornen; zijn pijlen vallen ook op korten afstand. De anathema's vallen ook in de kunstwereld bij getalen; en dat ze niet sy- nodaal gekikt worden, is geen verdienste, die ze hebben boven de traditioneele banbliksems der kerk; want om een gemeenschappelijk ana- thema te slingeren moet men tenminste nog een zeker getal van gelijkgezinden hebben; hier evenwel gaat het individualisme vaak zóó ver, dat het niet eens tot een gemeenschapsvonnis komen kan. In zulke gevallen kwam men er dan ook niet over heen, doch nog niet eens er aan toe. En nu zwijgen we nog maar van zooveel anderen, als daar zijn: de menschen van wetenschap, de so- ciale hervormers, de diplomaten en de heel groote rest....

In de tweede plaats: achter alle uiterlijk- heden ligt een innerlijk wezen; en wie niet de moeite neemt, door te dringen tot den achtergrond der verschijnselen, zal meer dan eens zich vergissen in zijn diagnose. Ook in het onderhavige geding wordt meermalen farizeïsme geheeten, wat bij nauwkeuriger kennisneming er niets mee te maken heeft. We spraken van de bloedworst-theologie, die ook aan liberale bladen wel eens copie levert. Maar als men meent, dat het preciezer van het standpunt des christen- ten aanzien van bloedworst „farizeeërsch“ is, dan vergist men zich gruwelijk. Want: de farizeeër legt de traditie der ouden op aan de exegese van den bijbel. Maar alle vragenbusbestormers, die met de bloedworst in de maag, of eigenlijk niet in de maag zitten, denken er niet aan iets anders te weten, dan de opvatting, die de gereformeerde exegese geeft van de verhouding van den nieu- wtestamentischen christen tegenover wettelijke voor- schriften van oud-Israël. Daar is dan ook een kwestie achter, die meer dan één gnuiver nooit

¹⁾ Das Leben Jesu, Bonn, Emil Strauss, 1904, S. 87.

²⁾ Op den Theol. Schoolslag te Kampen verklaarde Prof. Dr A. Noordzij een criticus te kennen, die van de gerefor- meerden alles en nog wat wist, maar die dan ook zich er op beroemde, dat hij hun belijdenisschriften nooit ge- lezen had.